

Research Paper

Identifying the structure and coordinates of the curriculum of indigenous arts in the second elementary school of sistan region

Maryam Keykha¹, Marjan Kian², Effat Abbasi³, Majid AliAsgari²

1. Ph.D Student in Curriculum, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.
2. Associate Professor, Department of Curriculum Studies, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Curriculum Studies, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.

Citation: Keykha M, Kian M, Abbasi E, AliAsgari M. Identifying the structure and coordinates of the curriculum of indigenous arts in the second elementary school of sistan region. J of Psychological Science. 2021; 20(104): 1267-1278.

ORCID

URL: <https://psychologicalscience.ir/article-1-1368-fa.html>

doi [10.52547/JPS.20.104.1267](https://doi.org/10.52547/JPS.20.104.1267)

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Curriculum,
IndigenousArts,
Second Grade

Background: Empowering students by teaching professional skills appropriate to local conditions and general skills of employment and entrepreneurship, such as art curriculum based on indigenous arts of the province can be a suitable subject and activity for this work. But due to lack of support, many traditional arts in various parts of Iran, including Sistan, are declining or in disarray.

Aims: The aim of this study was done to identify the components of the curriculum of indigenous arts in Sistan region in the second elementary school period.

Methods: The research was conducted in two stages with a qualitative research method. In the first stage, available documents, articles and written sources related to the subject were examined by data mining method and data was collected and this data collection continued until the stage of theoretical saturation. The data analysis of this step was done through thematic coding. In the second stage of the research, phenomenological method was used to study the life experiences of local artists in Sistan region. At this stage, the participants were selected by criterion-based purposive sampling, data collection tools, semi-structured interviews and information analysis by Claizey (1978).

Results: Based on research findings; 7 components of objectives, content, memory-learning, materials and resources, space and place, time and evaluation were extracted as components of the native arts curriculum of Sistan region. According to the results of the present study in Sistan region, the elements of the curriculum (objectives, content, teaching methods, teaching materials and resources, time, place and evaluation) and the role of each of these elements on art education, skills development, knowledge, ability And Attitudes, Creativity, Academic Success, Strengthening Communication, Verbal and Motor Skills, Five Senses, Developing Students 'Thinking Capacity, and Students' Social, Cultural, and Academic Education Using Art and Preparing Programs That Educate Make it attractive, enjoyable and effective; Be emphasized.

Conclusion: Pay attention to indigenous knowledge, preserving and promoting indigenous and local knowledge and identity, cultivating the spirit of aesthetics and developing existential capabilities are necessary for artistic expression in the indigenous art curriculum of Sistan region, and more research is needed to realize and implement it. In this regard.

Received: 09 Aug 2021

Accepted: 01 Sep 2021

Available: 23 Oct 2021

* **Corresponding Author:** Marjan Kian, Associate Professor, Department of Curriculum Studies, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.

E-mail: kian@khu.ac.ir

Tel: (+98) 9128023514

2476-5740/ © 2021 The Authors. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

Extended Abstract

Introduction

In recent years, international organizations, education ministers, and planners around the world have emphasized the social benefits of art education and its contribution to economic, social, development, fighting poverty, promoting public values and cultural understanding, or cultivating local cultural values and identities (Amido and Et al., 2016). Modern curricula seek to provide an aesthetic experience for learners (Walsh, 2019). The national curriculum document has emphasized 20% of localization of content and curricula with the aim of decentralization. Moreover, one of the most important areas of the school special planning is the teaching of a skill. One of these useful skills is the skill of a lawful living so that students can have the ability to support themselves and run a family when they leave the formal education system. In this regard, empowering students by teaching professional skills appropriate to local conditions and general skills of employment and entrepreneurship, like art curriculum based on indigenous arts of the province, can be a suitable subject and activity for this aim (National Curriculum of the Islamic Republic of Iran, 2012). Researches on this field have included two parts in the country. In the first part, which compares the art in the Iranian educational program with other countries, such as the researches of Kargozar et al. (2017), Ahangari Kalaei et al. (2015) and Khosravi (2014). They conducted a comparative study on Iranian art curricula with Japan, Australia, Canada and the United Kingdom. The results of comparison and evaluation showed that, in our country's educational system, art education has both theoretical and intellectual limitations and executive and practical obstacles and bottlenecks. In the field of practice or implementation of elementary school art curriculum, there is a great distance between Iran and other selected countries in all elements of the curriculum. The second part includes the researches of Ghaffari et al. (2016), Mehrafroozi and Mohammadi (2015), Tahmasbzadeh et al. (2014), Barati and Soleimanpour (2014), Mir Arefin and Mehr Mohammadi (2018), Matinfar and Kian (2017),

Shah Nemati et al. (2015), Garmabi and Maleki (2014), and Amini (2015). They have discussed the status and importance of art lesson in the educational system in the country and the extent of its localization in different parts of the country. Localization of art curriculum in this region of Sistan means full knowledge of the natural environment and people of this region from the past to the present. Thus, the present research seeks to answer the following question: what are the components of the indigenous art curriculum of the second period of elementary school in Sistan? What are the characteristics of the pattern structure of the indigenous art curriculum of the second period of elementary school of Sistan region?

Method

The present research is naturally qualitative. It has been done in two stages. In the first stage, we used the document mining method and in the second the phenomenological method. Our analysis approach is coding in the first stage and in the second the Colaizzi approach (1978) according to descriptive phenomenology. They include multiple stages from data collection to saturation.

Results

After coding, conducting interviews and reaching theoretical saturation, we classified the analyzes into two stages and finally we extracted 7 components of the curriculum through the qualitative data content analysis using Atlas software.

These components are:

Objectives, content, learning-teaching strategies, educational materials and resources, space, time and evaluation.

In the following, we present each of the components related to the Sistan region indigenous art curriculum:

Curriculum Objectives

some examples of the goals of curriculum and indigenous arts are:

- * Cultivating imagination and creativity
- * Strengthening the five senses
- * Developing artistic literacy
- * Paying attention to the interests, talents and needs of students
- * National curriculum objectives

* Preservation of cultural heritage and indigenous traditions

* The wants and needs of the local community

* Preservation, development and growth of indigenous knowledge and identity

Curriculum content

Another important and sensitive element in elementary school education is curriculum content. According to the results of data analysis, they are:

* Paying attention to the characteristics of students from the perspective of aesthetics and art

Learning-teaching strategies

Based on the results of the analysis, examples of learning-teaching strategies are:

* Project and workshop methods

* Attractive, active and participatory methods

* Providing aesthetic and creative experiences

Educational materials and resources

According to the results obtained from data analysis, the examples of educational materials and resources are:

* Providing the required materials in accordance with the training

Space

Based on the results of data analysis, the characteristics of the learning space are:

* Organizing a place appropriate to teaching indigenous arts based on areas of learning

* Refreshing the physical and even emotional space

* Predicting real spaces for students' free activity and their participation in changing the environment

Time

According to the results of the analysis, manifestations of the introduction of time are:

* Creating constructive competition in organizing art exhibitions

We extracted the model of Sistan region indigenous arts curriculum and its relationship with its components that from qualitative data analysis using Atlas software.

Conclusion

This research intended to identify the components of the indigenous art curriculum of Sistan region in the

second elementary period. Accordingly, we extracted 7 components of objectives, content, teaching-learning, materials and resources, space and place, time and evaluation as components of the indigenous arts curriculum of Sistan region. The results of the present research are consistent with the results of previous researches. They emphasize also the elements of the curriculum (objectives, content, teaching methods, teaching materials and resources, time, place and evaluation), the role of each of these elements in art education, development of skills, knowledge, abilities and attitudes, creativity, academic achievement, strengthening communication, verbal and motor skills, five senses, developing students' thinking ability and students' social, cultural and educational education using art and preparing programs that make education attractive, enjoyable and more effective. In the field of curriculum localization indicators, some researches emphasize the need for localization of curriculum elements and its impact on ethnic cultural identity, knowledge of the culture and customs of different Iranian ethnic groups, as well as strengthening and development of cultural heritage in each region. Nasehian (2016), Haji Tabar Firoozjahi and Mir Arab Arazi (2015), Eskandari Rad and Rasouli (2015), Malekipour and Hakimzadeh (2015), Mortazavi (2011), Sharifzadeh (2008) and Shah Sani (2008).

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: The authors extracted this article from the PhD dissertation of the first author in the Faculty of Management, Kharazmi University, Tehran.

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: The first author was the senior author, the second were the supervisors and the third and fourth were the advisors.

Conflict of interest: The authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: I would like to appreciate the supervisor, the advisors, the participants, and the authorities of Sistan and Baluchestan Education Department.

شناسایی ساختار و مختصات برنامه درسی هنرهای بومی دوره دوم ابتدایی منطقه سیستان

مریم کیخا^۱، مرجان کیان^{۲*}، عفت عباسی^۳، مجید علی عسگری^۲

۱. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۲. دانشیار، گروه مطالعات برنامه درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۳. استادیار، گروه مطالعات برنامه درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

کلیدواژه‌ها:

برنامه درسی،
هنرهای بومی،
دوره دوم ابتدایی

زمینه: توانمندسازی دانش‌آموزان با آموزش مهارت‌های حرفه‌ای متناسب با شرایط محلی و مهارت‌های عمومی اشتغال و کارآفرینی، همچون برنامه درسی هنر مبتنی بر هنرهای بومی استان می‌تواند موضوع و فعالیت مناسبی برای این کار به شمار آید. اما به دلیل عدم حمایت، بسیاری از هنرهای سنتی در مناطق مختلف ایران از جمله سیستان افول نموده و یا در وضعیت نابسامانی به سر می‌برند.

هدف: پژوهش حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌های برنامه درسی هنرهای بومی منطقه سیستان در دوره دوم ابتدایی انجام گرفت.

روش: پژوهش در دو مرحله و با روش پژوهش کیفی انجام پذیرفت. در مرحله اول، اسناد، مقالات و منابع مکتوب در دسترس مرتبط با موضوع، به روش سندکاوی مورد بررسی و داده‌ها جمع‌آوری گردید و این گردآوری اطلاعات تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت. تجزیه و تحلیل اطلاعات این مرحله، از طریق کدگذاری موضوعی صورت پذیرفت. در مرحله دوم پژوهش به منظور بررسی تجارب زیسته هنرمندان بومی منطقه سیستان از روش پدیدارشناسی استفاده شد. در این مرحله، انتخاب شرکت‌کنندگان به روش نمونه‌گیری هدفمند ملاک محور، ابزار جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه نیمه ساختار یافته و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات روش کلایزی (۱۹۷۸) بود.

یافته‌ها: بر اساس یافته‌های پژوهش؛ ۷ مؤلفه اهداف، محتوا، یادیه - یادگیری، مواد و منابع، فضا و مکان، زمان و ارزشیابی به عنوان مؤلفه‌های تشکیل دهنده برنامه درسی هنرهای بومی منطقه سیستان استخراج شدند. طبق نتایج پژوهش حاضر در منطقه سیستان باید بر عناصر برنامه درسی (اهداف، محتوا، روش تدریس، مواد و منابع آموزشی، زمان، مکان و ارزشیابی) و نقش هر کدام از این عناصر بر تربیت هنری، توسعه مهارت‌ها، دانش، توانایی‌ها و نگرش‌ها، خلاقیت، موفقیت تحصیلی، تقویت مهارت‌های ارتباطی، کلامی و حرکتی، حواس پنج‌گانه، توسعه قابلیت تفکر دانش‌آموزان و آموزش اجتماعی، فرهنگی و درسی دانش‌آموزان با استفاده از هنر و تهیه و تدوین برنامه‌هایی که آموزش را جذاب، لذت‌بخش و تأثیرگذارتر کنند؛ تأکید شود.

نتیجه‌گیری: توجه به دانش بومی، حفظ و ارتقاء دانش و هویت بومی و محلی، پرورش روحیه زیباشناسی و رشد و پرورش قابلیت‌های وجودی برای بیان هنری در برنامه درسی هنر بومی منطقه سیستان ضروری است و برای تحقق و عملی کردن آن نیاز به پژوهش‌های بیشتر در این زمینه است.

دریافت شده: ۱۴۰۰/۰۵/۱۸

پذیرفته شده: ۱۴۰۰/۰۶/۱۰

منتشر شده: ۱۴۰۰/۰۸/۰۱

* نویسنده مسئول: مرجان کیان، دانشیار، گروه مطالعات برنامه درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

رایانامه: kian@khu.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۲۸۰۲۳۵۱۴

مقدمه

در سال‌های اخیر سازمان‌های بین‌المللی، وزیران آموزش و پرورش و برنامه‌ریزان در سراسر جهان بر منافع اجتماعی آموزش هنر و سهم آن در توسعه اقتصادی، اجتماعی و مبارزه با فقر، گسترش ارزش‌های عمومی و درک فرهنگی یا پرورش ارزش‌ها و هویت‌های فرهنگ محلی تأکید می‌نمایند (آمیدو و همکاران، ۲۰۱۶) و برنامه‌های درسی مدرن درصدد فراهم نمودن تجربه زیباشناختی برای یادگیرندگان می‌باشند (والش، ۲۰۱۹). به لحاظ سیستمی سایر عناصر برنامه درسی از قبیل هدف، محتوی، فضا، زمان، ارزشیابی و غیره نیز باید هماهنگ و حمایتگر آن باشند. مدل‌های جدید برنامه درسی بدنبال شناسایی این امر هستند که چگونه می‌توان موقعیت تربیتی برانگیزاننده‌ای را تدارک دید که از یک‌سو موجب زدودن کسالت از آن موقعیت شده و از سوی دیگر تحقق مؤثر اهداف را ممکن سازد؟ بهره‌گیری از هنر به ویژه هنرهای محلی به‌عنوان یکی از مبانی برنامه درسی در ابتدا مستلزم ورود هنر به علوم تربیتی و مطالعات برنامه درسی است که این گام تا حدودی توسط صاحب‌نظرانی از قبیل آیزنر، والانس و غیره در خارج از کشور صورت گرفته و در ایران نیز آثاری در خصوص آن مانند عابدی و مهرمحمدی (۱۳۸۰)، مهرمحمدی (۱۳۹۰) و کیان و مهرمحمدی (۱۳۹۱) به رشته تحریر درآمده است اما جهت استفاده از این مبنا مهم گام دیگری نیز ضروری است و آن وضوح بخشی و توصیف نحوه ورود زیبایی‌شناسی به مثابه یک مبنا و به‌صورت کاربردی در برنامه درسی به‌صورت عام و در برنامه درسی یک دوره معین مانند دوره دوم ابتدایی به‌طور اخص می‌باشد. آیزنر در رویکرد تربیت هنری خویش از تاریخ هنر به‌عنوان یکی از ابعاد آموزش هنر یاد می‌کند. آموزش هنر در دوره ابتدایی باعث می‌شود تا کودکان ترغیب شوند توانایی‌های خود را در زمینه هنر به کار گیرند که در زندگی مفید خواهد بود (هادسون، پیتز، هادسون و سئو، ۲۰۱۸). کودکان از طریق برنامه درسی هنر می‌توانند حس شناختی، فیزیکی، عاطفی، فکری، زبانی و اخلاقی خود را افزایش دهند (ایوای، ۲۰۱۹). براساس نتایج تحقیق لیئو (۲۰۱۸) والدین در درس هنر مانند نقاشی کودکان نشانه‌های اعتماد به نفس، خلاقیت و عزت‌نفس را ردیابی می‌کنند. هنر به‌عنوان بخشی طبیعی زندگی ضمن بهبود کیفیت ویژگی‌های ذاتی انسان مانند خلاقیت به بیان، هویت، فرهنگ نیز کمک می‌کند. همچنین کودکان را قادر می‌سازد، تا مهارت‌های زبانی خود را

توسعه دهند، به تجربه‌های هنری، ساختار هویت فردی، اجتماعی و جهانی آنها معنا می‌دهد (بمفورد، ۲۰۱۸).

با توجه به دستورالعمل وزارت آموزش و پرورش در راستای سیاست "مدرسه محوری" و به منظور عملیاتی سازی راهکار ۵-۵ سند تحول بنیادین و ماده ۲-۱۳ برنامه درسی ملی و مصوبه ۹۲۶ شورای عالی آموزش و پرورش، (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰) "برنامه ویژه مدرسه" در سال تحصیلی ۹۷-۹۶ جهت اجرا به مدارس دوره دوم ابتدایی و متوسطه ابلاغ شد. با توجه به اینکه اهداف این برنامه پاسخگویی به نیازهای منطقه‌ای و محلی ناشی از تفاوت‌های محیط زندگی، جنسیتی و فردی دانش‌آموزان و تنوع بخشی به محیط‌های یادگیری با بهره‌گیری از امکانات و فضاهای آموزشی داخل و خارج از کلاس و مدرسه است، می‌توان از اختیارات اختصاص داده شده به مدرسه جهت برنامه‌ریزی مراحل این برنامه از انتخاب موضوع تا طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی استفاده کرده و الگوی برنامه درسی هنرهای بومی در دوره دوم ابتدایی منطقه سیستان را طراحی و ارائه نمود.

با توجه به این که در سند برنامه درسی ملی به ۲۰ درصد بومی شدن محتوا و برنامه‌های درسی با هدف تمرکززدایی تأکید شده است و ضمن اینکه یکی از مهم‌ترین زمینه‌های برنامه ویژه مدرسه، آموزش یک مهارت است و از جمله این مهارت‌های مفید، مهارت تأمین معاش حلال است به گونه‌ای که دانش‌آموزان بتوانند در هنگام خروج از نظام تعلیم و تربیت رسمی، توانایی تأمین زندگی خود و اداره خانواده را داشته باشند. در این راستا توانمندسازی دانش‌آموزان با آموزش مهارت‌های حرفه‌ای متناسب با شرایط محلی و مهارت‌های عمومی اشتغال و کارآفرینی، همچون برنامه درسی هنر مبتنی بر هنرهای بومی استان می‌تواند موضوع و فعالیت مناسبی برای این کار به شمار آید (برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱). پژوهش‌های انجام شده در این زمینه در داخل کشور در دو بخش انجام شده‌اند. در بخش اول که در سطح بین‌المللی به مقایسه موضوع هنر در برنامه آموزشی ایران با سایر کشورها پرداخته شده است مانند پژوهش‌های کارگذار و همکاران (۱۳۹۷)، آهنگری کلایی و همکاران (۱۳۹۴) و خسروی (۱۳۹۳) که در پژوهش‌های جداگانه، بررسی تطبیقی برنامه‌های درسی هنر ایران با کشورهای ژاپن، استرالیا، کانادا و انگلستان را انجام دادند و نتایج مقایسه و ارزیابی‌ها نشان داد که تربیت هنری در نظام آموزشی

مکتوب در دسترس مرتبط با موضوع، به روش سند کاوی مورد بررسی و داده ها جمع آوری گردید و این گردآوری اطلاعات تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت. تجزیه و تحلیل اطلاعات این مرحله، از طریق کدگذاری موضوعی صورت پذیرفت. در مرحله دوم پژوهش به منظور بررسی تجارب زیسته هنرمندان بومی منطقه سیستان از روش پدیدارشناسی استفاده شد. در این مرحله، انتخاب شرکت کنندگان به روش نمونه گیری هدفمند ملاک محور، ابزار جمع آوری اطلاعات، مصاحبه نیمه ساختار یافته و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات روش کلایزی (۱۹۷۸) بود.

یافته‌ها

پس از کدگذاری و انجام مصاحبه‌ها و رسیدن به اشباع نظری، تحلیل‌ها در دو مرحله طبقه‌بندی شدند و در نهایت ماحصل تحلیل محتوای داده‌های کیفی با استفاده از نرم‌افزار اطلس ۷ مؤلفه برنامه درسی بود که استخراج شد. این مؤلفه‌ها عبارتند از: اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی یادگیری، مواد و منابع آموزشی، فضا، زمان و ارزشیابی.

در ادامه هر یک از مؤلفه‌های مرتبط با برنامه درسی هنر بومی منطقه سیستان ارائه می‌شود:

مؤلفه اهداف برنامه درسی: توجه به دانش بومی، حفظ و ارتقاء دانش و هویت بومی و محلی، پرورش روحیه زیباشناسی و رشد و پرورش قابلیت‌های وجودی برای بیان هنری از جمله اهدافی است که در برنامه درسی هنر بومی نسبت به تحقق آنها باید تلاش کرد. ایجاد زمینه، امکانات و شرایط برای تحقق این اهداف ضروری هست. از جمله نمونه‌های اهداف برنامه درسی و هنرهای بومی بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌ها عبارتند از:

- * پرورش تخیل و خلاقیت
- * تقویت و پرورش حواس پنج‌گانه
- * پرورش سواد هنری
- * توجه به علائق، استعداد و نیازهای دانش‌آموزان
- * اهداف برنامه درسی ملی
- * حفظ میراث فرهنگی و سنت‌های بومی
- * خواسته‌ها و نیازهای جامعه محلی
- * حفظ، توسعه و رشد دانش و هویت بومی

کشور ما هم با محدودیت‌های نظری و فکری و هم با موانع و تنگناهای اجرایی و عملی دست به گریبان است. در حوزه عمل یا اجرای برنامه درسی هنر دوره ابتدایی فاصله زیادی بین ایران با سایر کشورهای منتخب در تمام عناصر برنامه درسی دیده می‌شود. در بخش دوم پژوهش‌هایی مانند غفاری و همکاران (۱۳۹۵)، مهرفروزی و محمدی (۱۳۹۴)، طهماسب‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، براتی و سلیمان‌پور (۱۳۹۳)، میرعارفین و مهرمحمدی (۱۳۹۷)، متین‌فر و کیان (۱۳۹۶)، شاه‌نعمتی و همکاران (۱۳۹۴)، گرمایی و ملکی (۱۳۹۳)، امینی (۱۳۹۷) هستند که وضعیت و اهمیت درس هنر در سیستم آموزشی داخل کشور و میزان بومی شدن آن در نقاط مختلف کشور پرداخته‌اند. در استان سیستان و بلوچستان با وجود پیشینه داخلی غنی و هنرهای سنتی متعدد؛ اما به دلیل عدم حمایت، بسیاری از هنرهای سنتی افول نموده یا در وضعیت نابسامانی به سر می‌برند. از جمله هنرهای این منطقه که ریشه در هنرهای گذشته مردم این خطه دارند می‌توان به سوزن‌دوزی بلوچی، حصیربافی، گلیم‌بافی، سفال‌سازی سنتی، خامه‌دوزی (سوزن‌دوزی سیستان که تنها با نخ ابریشم سفید دوخته می‌شود)، موسیقی سنتی و خولک‌بافی (پرده‌بافی) اشاره نمود. از این رو بومی‌سازی برنامه درسی هنر در این منطقه، به معنای شناخت کامل محیط طبیعی و مردم این خطه از ادوار گذشته تاکنون است. بر این اساس است که با ورود هنرهای سنتی و بومی منطقه به برنامه درسی و حمایت این هنرها که ریشه در تاریخ این منطقه دارند می‌توان امیدوار بود که هنرهای خاص منطقه می‌تواند در خدمت توسعه استان سیستان و بلوچستان باشند و با توجه به شرایط نامساعد اقلیمی منطقه حمایت از هنرهای بومی علاوه بر زنده نگه داشتن میراث گذشتگان می‌تواند به عنوان راهکاری مطمئن در جهت تحکیم همبستگی و در عین حال منبع درآمدی مطمئن برای مردم این منطقه محسوب گردد. با توجه به آن چه مطرح شد پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال است که اولاً مؤلفه‌های برنامه درسی هنر بومی دوره دوم ابتدایی منطقه سیستان کدامند؟ و ساختار الگوی برنامه درسی هنر بومی دوره دوم ابتدایی منطقه سیستان چه ویژگی‌هایی دارد؟

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: ماهیت پژوهش حاضر کیفی است و در دو مرحله انجام پذیرفت. در مرحله اول، اسناد، مقالات و منابع

مؤلفه محتوای برنامه درسی: یکی دیگر از عناصر مهم و حساس در آموزش دوره ابتدایی محتوای برنامه درسی است. حساسیت عنصر محتوا در این دوره به دلیل خصوصیات و ویژگی‌های شناختی، عاطفی و رشدی دانش آموزان این دوره است که فرصت‌های مناسب را به منظور بروز توانایی‌ها و ایجاد مهارت در فراگیران فراهم می‌کند. اینکه محتوای کتب درسی دوره ابتدایی چه ویژگی‌هایی داشته باشند که منجر به پرورش توانایی‌ها و مهارت‌های هنری و زیبایی‌شناسی در دانش‌آموزان شود با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌ها عبارتند از:

* توجه به ویژگی‌های دانش‌آموزان از منظر زیبا شناختی و هنر

* ارتباط محتوا با فرهنگ‌های بومی و محلی منطقه

* تناسب محتوا با میراث فرهنگی، هنر بومی و هویت قومی

* تلفیق هنر بومی با هنرهای مدرن و سلیقه‌های جدید

* تحریک و به کارگیری ترکیبی از حواس پنج‌گانه

* تلقی تربیت هنری و زیبا شناسی به مثابه آموزش عمومی و همگانی

* برنامه درسی بومی منطبق با نیازهای منطقه و کشور

* توجه به ارزش‌های محلی و سرمایه‌های فرهنگی

* متناسب بودن محتوا با علاقه و ویژگی‌های رشدی، ذهنی و عقلی دانش آموزان

* با معنا و جذاب بودن محتوا برای دانش‌آموزان

مؤلفه راهبردهای یاددهی یادگیری: یک موقعیت آموزشی و تدریس شامل عناصری است که محیط، برنامه درسی، معلم و دانش‌آموز از مهم‌ترین آنها به شمار می‌رود. با وجود راهبردهای گوناگون و متعدد انتخاب راهبرد مناسب در این زمینه بسیار مهم و دارای اهمیت است؛ به همین دلیل راهبردهای مورد استفاده باید دانش‌آموز محور و در راستای محتوا و اهداف برنامه درسی و متناسب با توانایی‌ها، علائق و سطح رشد یادگیرندگان بوده و قابلیت انعطاف‌پذیری نیز داشته باشد. بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل نمونه‌های راهبردهای یاددهی یادگیری عبارتند از:

* روش‌های پروژه‌ای و کارگاهی

* روش‌های جذاب فعال و مشارکتی

* فراهم نمودن تجارب زیباشناسانه و خلاقانه

* استفاده از روش‌های طبیعت‌گرایانه

* استفاده از روش‌های آموزشی گذشتگان

* به کارگیری روش‌های آموزشی جهت مستقل شدن دانش‌آموزان

* روش‌های ذهنی، عینی، انتزاعی

* روش‌های عملی، دست‌ورزی، نمایشی

مؤلفه مواد و منابع آموزشی: از دیگر عوامل مؤثر در برنامه درسی هنرهای بومی مواد و منابع آموزشی است. منابع یادگیری در هنگام کار با هنرها متعدد و حمایت‌گر می‌باشند برای مثال سالن کنسرت و استودیو مملو از فرصت‌های یادگیری است (ایسنر، ۲۰۰۵). با توجه به تفاوت در سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان استفاده از ابزار، مواد و منابع و رسانه‌های متعدد، متنوع و جذاب می‌تواند موجب پرورش مهارت‌ها و توانایی‌های دانش‌آموزان و ایجاد انگیزه یادگیری در آنها باشد. ضمن اینکه در انتخاب مواد و منابع آموزشی باید نیازهای آموزشی و نیازهای دانش‌آموزان در نظر گرفته شود و متناسب با شرایط و موقعیت‌ها باید انتخاب مناسبی داشته باشیم. با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌ها نمودهای مواد و منابع آموزشی عبارتند از:

* فراهم نمودن مواد مورد نیاز متناسب با آموزش

* استفاده از منابع و رسانه‌های مجازی

* زیبایی و جذابیت و تنوع

* خلاقیت در به کار بردن منابع انتخابی

* استفاده از مواد درسی انعطاف‌پذیر

* در دسترس بودن مواد آموزشی

مؤلفه فضا: امکانات و مختصات فضا در یادگیری موضوع تدریس و فعالیت تأثیر دارد، به همین منظور باید برای حوزه‌های یادگیری گوناگون، فضای مختلفی که با منابع و تجهیزات یادگیری مربوطه ساماندهی شدند در نظر گرفت و فضای یادگیری پشتیبان و حمایت‌گر برای اهداف و محتوای تدریس فراهم ساخت. فضا و مکان با ویژگی‌های خاصی نظیر جذابیت، زیبایی و تحریک‌کنندگی می‌تواند محرک خلاقیت، ابتکار و پرورش مهارت‌های خاص دانش‌آموزان باشد. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، ویژگی‌های فضای یادگیری عبارت است از:

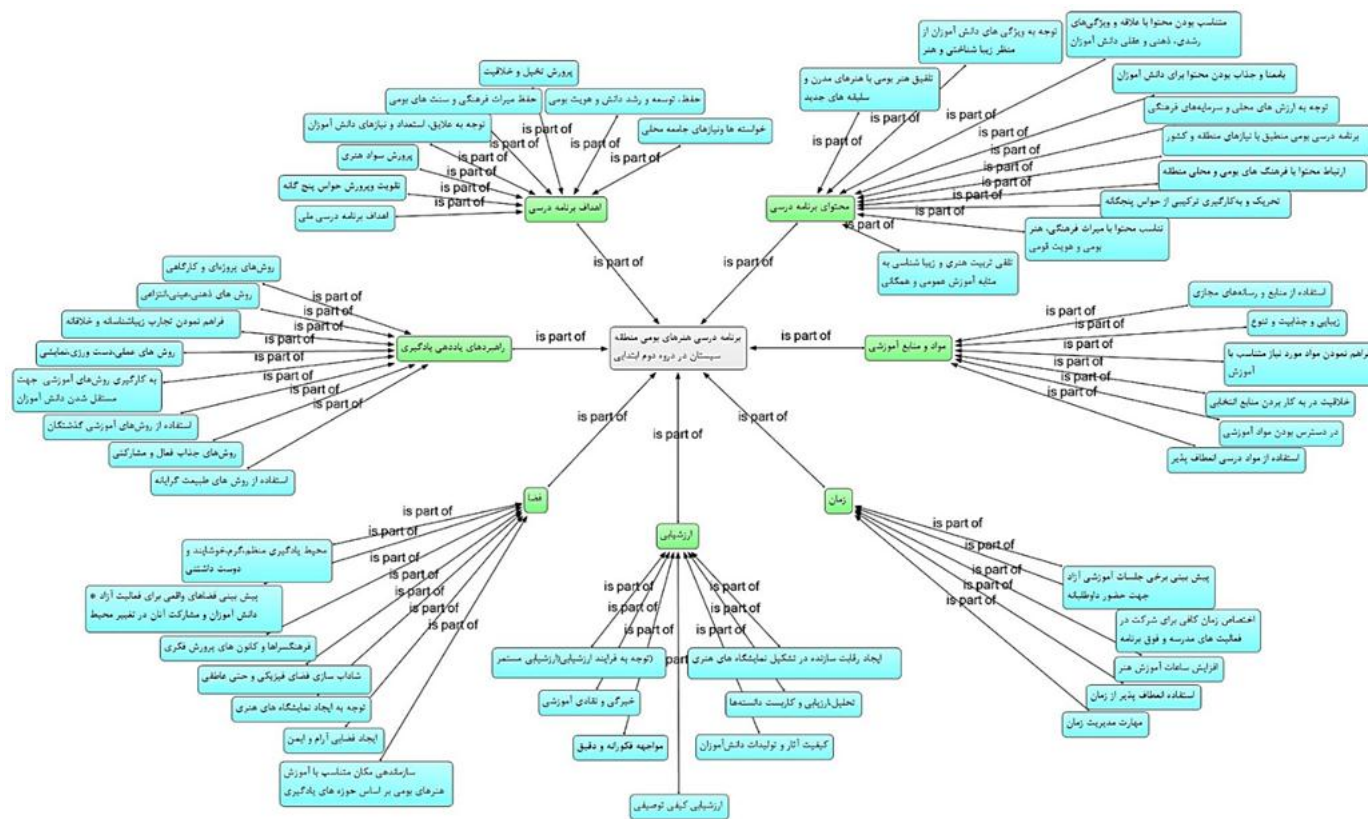
* سازماندهی مکان متناسب با آموزش هنرهای بومی بر اساس حوزه‌های یادگیری

* شاداب سازی فضای فیزیکی و حتی عاطفی

مؤلفه ارزشیابی: ارزشیابی عنصر و مؤلفه مهم و مؤثری در برنامه درسی هنر بومی است، چون در عالم هنر کیفیت اثر بیش از کمیت آن مهم بوده در برنامه درسی مبتنی بر هنر نیز باید هنگام ارزشیابی به کیفیت برنامه درسی و عملکرد دانش آموز بیش از کمیت آن توجه گردد. ضمن توجه به ارزشیابی کیفی باید علاوه بر نتیجه به فرآیند توجه داشت و ارزشیابی همه جانبه و کل گرا باشد. بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل نمودهای مؤلفه ارزشیابی عبارتند است:

- * توجه به فرآیند ارزشیابی (ارزشیابی مستمر)
- * ارزشیابی کیفی توصیفی
- * کیفیت آثار و تولیدات دانش آموزان
- * خبرگی و نقادی آموزشی
- * مواجهه فکورانه و دقیق
- * تحلیل، ارزیابی و کاربرد دانسته‌ها
- * ایجاد رقابت سازنده در تشکیل نمایشگاه‌های هنری
- مدل برنامه درسی هنرهای بومی منطقه سیستان و ارتباط آن با مؤلفه‌هایش که از تحلیل کیفی داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار اطلس استخراج شد:

- * پیش‌بینی فضاهای واقعی برای فعالیت آزاد دانش آموزان و مشارکت آنان در تغییر محیط
- * فرهنگسراها و کانون‌های پرورش فکری
- * توجه به ایجاد نمایشگاه‌های هنری
- * ایجاد فضایی آرام و ایمن
- * محیط یادگیری منظم، گرم، خوشایند و دوست داشتنی
- مؤلفه زمان: عنصر دیگری که در آموزش هنر بومی مؤثر است زمان است. انتخاب زمان و ساعت مناسب آموزش بسیار مهم است و نقش تأثیرگذاری در یادگیری و فعالیت‌های آموزشی دانش آموزان دارند. نمودهای معرفی زمان بر اساس نتایج به دست آمده است تحلیل عبارتند از:
- * پیش‌بینی برخی جلسات آموزشی آزاد جهت حضور داوطلبانه
- * استفاده انعطاف پذیر از زمان
- * افزایش ساعات آموزش هنر
- * اختصاص زمان کافی برای شرکت در فعالیت‌های مدرسه و فوق برنامه
- * مهارت مدیریت زمان

شکل ۱. مدل برنامه درسی هنرهای بومی منطقه سیستان مبتنی بر نرم‌افزار اطلس

با توجه به مؤلفه‌های شناسایی شده، الگوی پیشنهادی برنامه درسی هنرهای بومی منطقه سیستان به صورت ذیل ترسیم شده است:

جدول ۲. الگوی پیشنهادی برنامه درسی هنرهای بومی منطقه سیستان

بحث و نتیجه‌گیری

عنوان مؤلفه‌های تشکیل دهنده برنامه درسی هنرهای بومی منطقه سیستان استخراج شدند. ویژگی‌های اهداف مطرح شده در نتایج به دست آمده در این الگو شامل تقویت استعدادها و خلاقیت، پرورش حواس پنج‌گانه، توسعه روحیه پرسشگری و تفکر انتقادی، تحلیلی فراگیران، حفظ میراث

پژوهش حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌های برنامه درسی هنر بومی منطقه سیستان در دوره دوم ابتدایی انجام شده است. بر این اساس ۷ مؤلفه اهداف، محتوا، یادگیری - یادگیری، مواد و منابع، فضا و مکان، زمان و ارزشیابی به

فرآیند محور و کیفی شود. طراحی موقعیت‌ها و فعالیت‌ها کمک می‌کند که یادگیرندگان با نگاه به کارهای یکدیگر آنها را درک و تفاوت در نتیجه و محصول را ارزیابی کنند و زمینه را برای خبرگی فراهم آورند.

زبان هنر خالص‌ترین، رساترین و اصیل‌ترین زبان‌هاست که به کمک آن می‌توان افراد جامعه را به سوی پیشرفت و تعالی سوق داد. هنر به زندگی تحرک می‌بخشد و عاملی برای رشد تفکر می‌شود و در جنبه‌های مختلف اجتماعی ارزشمند واقع شده و ابعاد معنوی وجود انسان را تقویت کرده و در ایجاد و پایه‌ریزی سنت‌های فرهنگی حائز اهمیت است و کودکانی که تجارب خلاقانه هنری دارند آن را بهتر درک می‌کنند و برای آن ارزش بیشتری قائل هستند؛ زیرا ذوق و خلاقیت هنری برای آنان معنی‌دارتر است.

بنابراین ضروری است برای پرورش استعداد هنری و روحیه زیباشناسی دانش‌آموزان و حفظ، نگهداری و انتقال هنرهای بومی زیبا و بی‌نظیر مناطق مختلف ایران که نشان از فرهنگ غنی کشور عزیزمان است تدابیری اندیشیده شود و برنامه درسی مناسبی طراحی و تدوین گردد. با توجه به الگوی پیشنهادی برنامه درسی هنرهای بومی منطقه سیستان، اجرایی شدن آن در مدارس سبب به وجود آمدن اعتماد به نفس در میان دانش‌آموزان، رشد خلاقیت، افزایش مهارت‌های حسی و حرکتی، افزایش روحیه همکاری و مشارکت می‌شود. درس هنر فرصتی را برای پرورش حس زیباشناسی، خلاقیت و تسهیل یادگیری دروس دیگر، بیان آزادانه احساسات، ابراز وجود و ارائه تجربه‌های شخصی را فراهم می‌آورد. زمان آموزش مستقل و هم‌تراز با دروس دیگر و فضای آموزشی و چیدمان

کلاس متفاوت از سایر کلاس‌های درسی است. در شیوه ارزشیابی به جای ارزشیابی پایانی از خود ارزیابی و ارزشیابی فرآیندی کیفی توصیفی استفاده خواهد شد. جهت اجرایی کردن برنامه ویژه مدارس بوم و همچنین توجه و تأکید سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به برنامه درسی تربیت هنری و نیازهای منطقه‌ای و محلی و تمرکز زدایی برنامه‌های درسی، پیشنهاد می‌گردد در سرفصل درس هنر دانشگاه فرهنگیان بخشی به هنرهای بومی اختصاص یابد و هم‌دانشجو معلمان دوره ابتدایی و هم‌مربیان پرورشی، دروس تخصصی رشته‌های هنر بومی را بیاموزند تا تجربیات هنری، تفکرات و اصول زیبایی‌شناسی‌شان افزایش یابد و بتوانند باعث توسعه هنر بومی در مدارس شوند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته برنامه درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران می‌باشد.

حامی مالی: پژوهش حاضر فاقد حمایت مالی بوده است.

نقش هر یک از نویسندگان: نویسنده اول محقق اصلی این پژوهش است. نویسنده دوم و سوم اساتید راهنمای اول و دوم و نویسنده چهارم استاد مشاور بوده‌اند.

تضاد منافع: نویسندگان مقاله هیچ تضاد منافی در راستای این تحقیق اعلام نمی‌کنند.

تشکر و قدردانی: از اداره کل استان سیستان بلوچستان و کارشناسان مربوطه که در انجام تحقیق همکاری لازم را داشته‌اند تشکر و قدردانی می‌شود.

References

- Abedi, Lotfali and Mehr Mohammadi, Mahmoud. (2012). The nature of teaching and its aesthetic dimensions. *Modares Quarterly*, Volume 5, Number 3. (persian). [[link](#)]
- Ahangari Kalaei, Zahra and Rahbari, Fatemeh and Sarvari, Fariba (2016). A Comparative Study of Primary Art Education in Iran and Japan, National Conference on Science and Technology of Psychology, Educational Sciences and Comprehensive Psychology of Iran, Tehran. (persian). [[link](#)]
- Bamford, A. (2018). *The Wow Factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*, Waxmann Verlag, pp.17-18. [[link](#)]
- Garmabi, Hassan Ali Maleki, Hassan Beheshti, Saeed Afkhami, Reza (2017). Design and validate the native model of the elementary school curriculum based on the components of aesthetics and art. Volume 1, Number 2, pp. 32-1. (persian). [[link](#)]
- Ghaffari, Khalil Kazempour, Ismail (2016). The Impact of Discipline-Based Art Education Curriculum on Artistic Education of Elementary Students, *Research in Curriculum Planning*, 25 (52) Agent, Masoumeh. (persian). [[link](#)]
- Hudson, Peter & Hudson, Sue (2018). Examining Preservice Teachers' Preparedness for Teaching Art. *International Journal of Education & the Arts*, Volume 8, Number 2. [[link](#)]
- Iwai, K (2019). The Contribution of Arts Education to Children's Lives, Paper presented at Preparedness for Teaching Art, *International Journal of Education & the Arts*, Volume 8 Number 2. [[link](#)]
- Kian, Marjan. Mehr Mohammadi, Mahmoud (2015). Designing and validating the optimal model of Iranian elementary school art curriculum, *Iranian Curriculum Studies Quarterly*, 6 (21). (persian). [[link](#)]
- Kian, Marjan., Mehr Mohammadi, Mahmoud (2017). Identifying the neglected aspects and dimensions of the elementary school art curriculum, two scientific-research quarterly journals of Shahed University, 20 (3). (persian). [[link](#)]
- Liu, H (2018). Practical Teaching Research of College Art Design, *Informatics and Management Science I*, Lecture Notes in Electrical Engineering, Volume 613, pp 222-284. [[link](#)]
- Matin Far, Narges. Kian, Marjan. (2017). A Review of Elementary Teaching Methods Based on Integrated Art Curricula, First National Conference on New Findings. (persian). [[link](#)]
- Mehr Mohammadi, Mahmoud (2012). Designing an Art Education Model in the Elementary School, *Al-Zahra University Humanities Quarterly*, 11 (39). (persian). [[link](#)]
- Mehrafarzi, Ali Mohammadi, Isa The effect of art education in primary schools (2016). A Comparative Study of Primary Art Education in Iran and Japan, National Conference on Psychology Science and Technology, Educational Sciences and Comprehensive Psychology of Iran, Tehran. (persian). [[link](#)]
- Mir Arifin Fatemeh Sadat, Mehr Mohammadi Mahmoud, Ali Asgari Majid, Haji Hosseinejad Gholamreza (2018). Design and approval of the course "Aesthetic approach to education" for the teacher education program. *Journal of Curriculum Studies (J.C.S.)*, Volume 14, Number 54 ۱۱۶ - ۱۲۹. (persian). [[link](#)]
- Mortazavi, Mehdi (2014). Archaeological Localization and Traditional Arts: A Case Study of Sistan and Baluchestan Province, *Archaeological Letter*, 2 (2). (persian). [[link](#)]
- Shah Nemati, Zahra. Prosperous, Venus. (2016). Analysis of Art Teaching Methods in order to provide a favorable model in the elementary school of Iran, *Quarterly Journal of New Approach in Educational Management*, 8 (3). [[link](#)]
- Tahmasbzadeh Sheikh Lar, Davood. Alam al-Huda, Jamila (2016). Aesthetics Education: A Comprehensive Approach to Curriculum Challenges. *International Conference on Humanities, Psychology and Social Sciences*. (persian). [[link](#)]
- Walsh, J.N (2019). Teaching Artists in the High School: A Creative Approach to Student Self-Esteem. Master's Theses. [[link](#)]